

Datum 5. 4. 2022

DOPADY VÁLKY NA UKRAJINĚ NA SEVEROATLANTICKOU ALIANCI

Předložený text je analytickým materiálem, popisujícím politicko-bezpečnostní a strategické souvislosti válečného konfliktu na Ukrajině. Názory, závěry, hodnocení a případná doporučení, zde vyjádřená a předpokládaná, jsou výhradními názory autora a nepředstavují postoje či stanoviska Ministerstva obrany nebo jiné vládní agentury ČR.

V těchto dnech si připomínáme podpisem Severoatlantické smlouvy dne 4. dubna 1949 vznik NATO. Severoatlantická aliance představuje politicko-vojenskou organizaci, jejímž primárním posláním zůstává udržení míru a zajištění bezpečnosti a obrany všech členským zemím. NATO se po dobu své existence úspěšně přizpůsobovalo měnícímu se bezpečnostnímu kontextu a udrželo si svoji relevanci do dnešních dnů.

Vojenská agrese Ruska na Ukrajině potvrdila správnost dlouhodobého vnímání vývoje globálního bezpečnostního prostředí ze strany NATO. Tento fakt potvrzuje například i výroční zpráva generálního tajemníka Jense Stoltenberga za rok 2021, ve které se uvádí, že svět se stává více nebezpečným a soupeřícím, a že i za těchto podmínek bude Aliance dělat vše, co je nezbytné, aby lidé, země a hodnoty, které spojenci sdílejí, byly v bezpečí.

V reakci na vývoj na Ukrajině, Aliance a jednotlivé členské země podporují Ukrajinu v celé řadě oblastí. Nemáme k dispozici veškeré informace, ale je zřejmé, že kromě dodávek zbraňových systémů, munice a dalšího vojenského materiálu, jsou poskytovány například i strategické zpravodajské informace a další nástroje pro potřebu rozhodování.

Všechny členské země NATO se připojily k ekonomickým sankcím, jejichž účelem je zvyšovat Rusku cenu za vyvolanou vojenskou agresi a přimět Rusko k co nejrychlejšímu ukončení války.

Aliance pokračuje v posilování důvěryhodného odstrašení a teritoriální obrany především na své východní hranici. V posledních týdnech došlo k více než zdvojnásobení vojenské přítomnosti v zemích na východním křídle NATO, a to od Baltu až po Černé moře. Nasazeny byly jak pozemní jednotky, tak i letouny a lodě.

Aliance jako celek na svém mimořádném summitu v Bruselu společně s Evropskou unií odsoudila ruskou vojenskou agresi na Ukrajině a rozhodla mimo jiné o vytvoření bojových skupin na Slovensku, v Maďarsku, v Rumunsku a v Bulharsku. Aliance opětovně vyjádřila

rezervovanost k přímému vojenskému zapojení do tohoto konfliktu, které by znamenalo vojenskou konfrontaci s Ruskem.

Na druhou stranu Aliance v jednotné shodě deklarovala vůli bránit každý kousek území Aliance a dodržení závazků, které vyplývají z článku 5 Severoatlantické smlouvy.

Je potřebné si ale připomenout, že bezprecedentní obrat v Alianční strategii nenastal až 24. února 2022, tedy dnem napadení Ukrajiny Ruskem. Již před osmi lety na summitu ve Walesu reagovalo NATO na nezákonnou anexi Krymu Ruskem a v podstatě vyvolání občanské války na východě Ukrajiny v Doněcku a Luhansku.

Změna strategie NATO po roce 2014 spočívala v přijetí celé řady významných opatření, jejichž smyslem bylo ujistit všechny spojence, že závazky kolektivní obrany jsou trvale platné. Byl přijat koncept tzv. kruhové obrany. Obrana 360° balancovala vnímání bezpečnostních hrozeb všech spojenců. Vedle ohrožení východního křídla tak byly akcentovány i hrozby přicházející z oblouku nestability táhnoucího se od Středního východu přes severní Afriku v podobě migrace a terorismu. V tomto přístupu jsou reflektovány i zájmy USA v Tichomoří a obavy severovýchodních zemí vyplývající ze silících konkurenčních zájmů některých zemí v Arktidě.

Aliance ve Walesu v roce 2014 opětovně položila důraz na zajištění své teritoriální obrany. Tato změna ve strategii NATO má zcela zásadní význam pro všechny oblasti činnosti této organizace. Po letech tzv. mezinárodního krizového řízení ve spojitosti s vojenským působením NATO na Balkáně, v Afghánistánu, Iráku a Libyi, se tak NATO zaměřuje na plnění svého základního poslání (core business).

Je dobré si rovněž připomenout, že do roku 2014 realizovala Aliance celou řadu reforem s cílem nalézt vnitřní úspory. Tento tlak byl vyvolán dopady globální finanční krize v letech 2008–2010. Prosazován byl slogan dělej více za méně (do more with less). Reformy směřovaly k racionalizaci velitelské struktury, fungování aliančních agentur a hlavního velitelství NATO v Bruselu.

V posledních téměř třech dekádách byly v mnoha členských zemích NATO prosazovány strukturální změny posilující koncept lehčích, strategicky mobilních sil s možností jejich zasazení bez geografického omezení všude po světě. Ozbrojené síly se soustředily především na působení proti tzv. asymetrickému protivníkovi s nižší technologickou úrovní schopností. Hovoříme v tomto smyslu o tzv. afghanizaci sil.

Všechny tyto úvahy prochází po roce 2014 postupným přehodnocováním. Hlavy států a vlád se ve Walesu zavázaly k posilování obranných kapacit. Především evropský pilíř byl pod velkým tlakem Spojených států, aby začal více investovat do společné obrany a převzal za tuto obranu odpovídající podíl odpovědnosti.

Země odsouhlasily zvyšování výdajů na obranu a dosažení jejich 2% podílů na HDP. Dále se spojenci zavázaly směřovat 20 % obranných výdajů na modernizaci zbraňových systémů a dalšího materiálního vybavení, včetně výdajů na výzkum a vývoj.

Hlavním nástrojem dlouhodobé transformace NATO je proces obranného plánování. Ten probíhá ve čtyřletých cyklech. Každý cyklus je zahájen vydáním politické směrnice, která definuje úroveň politicko-vojenských ambicí. Na základě revize schopností jsou jednotlivým členským zemím vydávány nové cíle výstavby schopností. Zásadní je skutečnost, že v nových cílech jsou plně reflektovány jak změny bezpečnostního a operačního prostředí, tak i nové technologické trendy.

Aliance tak zahájila na základě hluboké reflexe výstavbu schopností, které akcentují ve větší míře požadavky teritoriální obrany např. posilování infrastruktury pro podporu vedení vojenských operací na území Aliance. Přehodnocena byla i velitelská struktura NATO, která reflektuje požadavky na strategické přesuny sil a prostředků v Atlantiku. Nejvýznamnější změnu v myšlení o schopnostech sil představuje akcent na schopnosti pro vedení ozbrojeného konfliktu s protivníkem obdobné nebo i vyšší technologické úrovně.

Změna v úvahách o budoucím operačním působení NATO se promítá i do přípravy personálu a výcviku vojsk. Důraz je položen na provádění větších vojenských cvičení, do jejichž námětů jsou promítány požadavky na vedení ozbrojeného konfliktu dle článku 5 a společné působení sil ve všech doménách.

Narůstá význam především kybernetické domény především ve vztahu k tzv. sílicímu hybridnímu působení Ruska a Číny. Kybernetická doména byla uznána jako prostor pro vedení ozbrojeného konfliktu s možností vyhlášení článku 5.

Z pohledu strategického vedení ozbrojených konfliktů se zvyšuje význam vesmírné domény, která poskytuje zásadní strategické schopnosti z pohledu zpravodajství, navigace a sdílení informací. Pro úspěšné vojenské působení je nezbytné zabezpečit potřebnou ochranu prostředků v této doméně.

Zvyšovány jsou požadavky na připravenost a pohotovost vojsk. Roste význam připravených záloh a zabezpečení potřebné úrovně zásob.

Bezprostředně po anexi Krymu v roce 2014 byly vytvořeny jednotky velmi vysoké připravenosti. Na východním křídle NATO byly rozmístěny mezinárodní jednotky v rámci tzv. posílené předsunuté přítomnosti.

Vedle posilování vojenských schopností NATO dochází k odlišnému vnímání i nevojenských prvků obranného potenciálu. Roste význam zajištění tzv. bezpečnosti dodávek, udržení vysoké technologické úrovně obranné průmyslové základny a ochrana duševního vlastnictví ve smyslu ochrany nejmodernějšího know-how.

**Univerzita
obraný**

**Centrum bezpečnostních
a vojensko-strategických studií**

Vedle již zmiňované kritické infrastruktury se významným způsobem zvyšují požadavky na celospolečenskou odolnost a připravenost obyvatelstva k obraně. Tato skutečnost je vyvolána intenzivním působením Ruska a Číny v informačním prostoru ve snaze utvářet a prosazovat vlastní narativy a narušovat soudržnost jak mezi jednotlivými členskými zeměmi NATO, tak i v rámci občanské společnosti uvnitř států.

Aliance reflektuje tyto nové výzvy v konceptu NATO 2030, který byl projednán na summitu v Bruselu v červnu 2021. Je zřejmé, že válka na Ukrajině a změny globálního bezpečnostního prostředí a nové technologické příležitosti budou promítnuty do nové strategické koncepce, která bude předmětem jednání hlav států a vlád na summitu NATO v letošním červnu v Madridu. Akceschopnost NATO, důvěryhodnost jeho odstrašujícího potenciálu a vysoká míra koheze této organizace je prioritním zájmem ČR a ČR k tomu musí přispět spravedlivým podílem. V současnosti nemá NATO alternativu pro účinné zajištění obrany státu a bezpečnosti našich občanů v tomto turbulentním světě.

Zpracoval: doc. Ing. Josef Procházka, Ph.D., ředitel Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií

**Univerzita
obraný**